

Slöjan: ett debattinlägg

En fördjupad analys av hijab-debatten i Sverige

av Bilal B. | islamiska.org | 2004

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

I Guds, den Nåderikes, den Barmhärtiges namn

Inledning

Slöjdebatten i Sverige och övriga västvärlden har länge präglats av ett ensidigt perspektiv – ett perspektiv som systematiskt utesluter den muslimska kvinnans egen röst. Det är dags att nyansera debatten, tillföra kunskap och lyssna på dem som debatten faktiskt handlar om.

Denna artikel syftar till att belysa flera dimensioner av slöjfrågan: den religiösa grunden i Koranen och Hadith, den personliga dimensionen av fritt val, samt de samhälleliga konsekvenserna av en debatt som alltför ofta lutar sig mot fördomar snarare än fakta.

1. Den islamiska grunden för klädkoden

1.1 Koranens påbud

Det islamiska påbudet om klädsel för kvinnor är väl förankrat i Koranens text. Debatten bör inte handla om huruvida påbudet existerar – det gör det utan tvekan – utan snarare om hur det ska tolkas och i vilken utsträckning det är bindande.

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ

"Och säg till de troende kvinnorna att de skall sänka sina blickar och lägga band på sin sinnlighet och inte visa sin skönhet och sina prydnader annat än vad som ändå måste synas, och att de skall dra slöjan över sitt bröst..."

— Koranen 24:31 (Surah An-Nur)

I Surah Al-Ahzab finner vi ytterligare en vers som talar om muslimska kvinnors klädsel i det offentliga rummet:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِرُؤُوسِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ

"O Profet! Säg till dina hustrur och dina döttrar och de troende kvinnorna att de skall svepa sina mantlar om sig [när de går ut]. Det är lättast att de därigenom känns igen och inte utsätts för trakasserier."

— Koranen 33:59 (Surah Al-Ahzab)

Dessa verser utgör grunden för det islamiska synsättet på kvinnans klädsel. Muslimska lärda har genom historien diskuterat och tolkat dessa verser, och de flesta rättsskolor (madhahib) är eniga om att täckning av håret är ett religiöst krav för vuxna muslimska kvinnor.

1.2 Hadith – Profetens vägledning

Utöver Koranen ger Hadith – Profet Muhammeds (frid vare med honom) uttalanden och handlingar – ytterligare vägledning i frågan om klädsel och blygsamhet (haya).

"Aisha (må Allah vara nöjd med henne) rapporterade: Asma bint Abi Bakr kom in till Allahs sändebud (frid vare med honom) medan hon bar tunna kläder. Allahs sändebud vände sig bort från henne och sade: 'O Asma, när en kvinna når åldern av könsmognad är det inte lämpligt att något av hennes kropp syns förutom detta och detta' – och han pekade på sitt ansikte och sina händer."

— Abu Dawud, Hadith nr 4104

"Profeten (frid vare med honom) sade: 'Blygsamhet (haya) är en del av tron.'"

— Sahih al-Bukhari, Hadith nr 24; Sahih Muslim

Dessa Hadither visar att principen om klädsamhet och blygsamhet är djupt rotad i den islamiska traditionen och inte är ett påhitt av modern politisk islam, såsom ibland felaktigt hävdas i den västerländska debatten.

---

2. Det fria valet – en tystnad i debatten

Slöjdebatten går vidare och behöver nyanseras. Det är sant att många muslimska kvinnor klär sig såsom de blir tillsagda av sina föräldrar eller senare sina äkta män utan att egentligen själva aktivt ha tagit ställning. Skälen kan vara helt religiösa, eller helt kulturbundna men består kanske oftast av en blandning.

Något som i debatten ofta förbigås med tystnad är att det också är sant att många muslimska kvinnor – och män – av religiösa skäl själva väljer att bära en ur islamisk synvinkel etiskt riktig heltäckande klädsel. Dessa kvinnor har själva studerat de islamiska källorna och funnit att det är etiskt påbudet för kvinnor att täcka sitt hår i det offentliga livet.

Det islamiska begreppet 'ibadat – gudsdyrkan – innefattar inte bara bönen och fastan, utan hela levnadssättet. För en praktiserande muslimsk kvinna kan bärandet av hijab vara ett uttryck för taqwa (gudsfruktan) och en daglig påminnelse om hennes förhållande till Gud. Detta är en djupt personlig och andlig dimension som sällan berörs i den offentliga debatten.

Fråntas hon möjligheten att bära hijab, fråntas hon faktiskt sin frihet att utöva sin religion – en rättighet som är inskriven i den svenska grundlagen och i internationella konventioner om mänskliga rättigheter.

3. En debatt med blinda fläckar

3.1 Den ensidiga bilden

De svenska och västerländska debattörerna beskriver ensidigt den beslöjade muslimska kvinnan som ett förtryckt offer för en otäck patriarkalisk struktur och underlåter helt att redovisa någon annan aspekt. Därmed ger de faktiskt en felaktig bild och kommer också att göra en felaktig analys.

En verklighet som visar att en muslimsk kvinna själv väljer att bära huvudduk passar inte in i de sekulära teoretiska modeller som säger att en muslimsk kvinna som bär slöja är förtryckt. Detta är förmodligen ett skäl till att just den verkligheten förbigås med tystnad.

Dessutom förstärker dessa debattörer den generellt sett redan mycket negativa föreställning om islam som sedan länge finns rotad i västvärlden – en föreställning som har rötter i hundratals år av kolonialism och orientalism, snarare än i ett genuint möte med levande muslimer och islamisk tradition.

3.2 Inkonsekvensen i argumentation

Dessa debattörer säger sig i ena andetaget vara för olika typer av begränsningar och till och med förbud mot slöjan. I nästa andetag säger de sig stödja kvinnans fria val och förefaller att inte uppfatta motsättningen mellan dessa två uttalanden.

Jag kan tänka mig att många faktiskt inte heller gör det och att de faktiskt tror att alla beslöjade kvinnor är hunsade och förtryckta offer som inget hellre vill än att lämna på klädseln. Stämmer det är det allvarligt att debattörer har så dålig verklighetsuppfattning och låg kunskapsnivå.

Muslimska kvinnor och män som tar tillvarons yttersta frågor på största allvar följer inte islamiska påbud därför att det ger dem makt över andra, utan därför att de har en innerlig gudstro och vill följa det som de uppfattar som Guds vilja. För dem är det mycket kränkande att buntas ihop till en grå förtryckt massa som inte anses förstå sitt eget bästa.

3.3 Islamofobi och generaliseringar

Det vore naivt att förneka att hedersrelaterat våld och tvång förekommer i vissa familjer och miljöer – både i muslimska och icke-muslimska sammanhang. Men att utifrån dessa verkliga problem dra slutsatsen att alla muslimska kvinnor med hijab är förtryckta är en logisk kullerbyta som aldrig skulle accepteras i andra sammanhang.

Tänk om man på liknande sätt skulle hävda att alla kristna nunnor som bär slöja är förtryckta, eller att alla judiska kvinnor som bär peruk (sheitel) är offer för patriarkal struktur? Reaktionen skulle med rätta bli upprörd. Den muslimska kvinnan förtjänar samma respekt och samma intellektuella stringens i analysen.

---

4. En mer fruktbar väg framåt

Jag tror att den nedlåtande och förmyndaraktiga ton och attityd som präglar den offentliga debatten om islam, samt de grova generaliseringar och bristande kunskaper som utgör basen för dem, är kontraproduktiv och leder in i en ond cirkel.

Muslimen upplever att det svenska samhället inte respekterar honom eller henne som en vuxen människa med en viss livsuppfattning utan tvärtom som att det vill stöpa alla i en viss sekulär

form. Han eller hon drar sig därför undan. Det svenska samhället i sin tur inser faran och vidtar åtgärder. Bekymret är att man förlägger problemet till muslimens situation, kultur, värderingar etc. och inte till den bristande ömsesidiga respekten och förståelsen.

4.1 Respekt som integrationsverktyg

En mer fruktbar väg att vandra torde vara att gömma pekpinnarna i garderoben, respektera troende och praktiserande muslimer för vad de är och acceptera att vissa människors hela liv genomsyras av en religiös praktik. För dem är religionen en livsstil och ett etiskt förhållningssätt och inte någonting som man lämnar hemma när man går till skolan eller till arbetet.

Så länge vi har religionsfrihet inskriven i grundlagen kan vi heller inte kräva det. Vi kan inte bestämma hur andra människor ska uppfatta sin religion. Om vi istället intar en respektfull attityd mot muslimens världsuppfattning kommer vi att bemötas med respekt.

Genom att på utbildningar och arbetsplatser bereda plats för och respektera människor med andra sätt att leva, ger vi dem också möjlighet att på ett naturligt sätt lära känna och i längden också påverkas av det svenska samhället och svenska värderingar. Detta kräver förvisso också att svenskarna öppnar sina sinnen och inser att man inte kan fly från dagens globaliserade verklighet.

4.2 Integration som ömsesidig process

En vän till mig utan några rötter utanför Sveriges gränser och som inte bekänner sig till några icke-västerländska värdesystem, sa för några år sedan till mig att 'det är inte invandrarna som behöver integreras, det är svenskarna'. En tanke värd att begrunda.

Integration kan aldrig vara en ensidig process där den nyanlände enbart förväntas anpassa sig till majoritetskulturen. Sann integration är ett möte – ett ömsesidigt utbyte där båda parter förändras och berikas. Den islamiska traditionen med sina rika bidrag till vetenskap, filosofi, arkitektur och etik har mycket att erbjuda ett sekulärt samhälle som ibland verkar ha tappat kontakten med sin andliga dimension.

---

5. Sekularismens gränser

Tyvärr tycker jag mig ibland i dagens onyanserade debatt istället skymta fröet till någonting som vi skulle kunna kalla en västerländsk sekularistisk eller ateistisk fanatism – där sekularismen har blivit en bärande totalitär ideologi.

Det paradoxala är att den liberalism som säger sig vilja befria den muslimska kvinnan från religiöst tvång, i praktiken vill tvinga henne att klä av sig. Det är svårt att se hur det är ett uttryck för frihet. En sann liberal position måste inkludera rätten att leva i enlighet med sin tro, så länge detta sker utan tvång gentemot andra.

Religionsfriheten är inte bara en rättighet för dem vars tro är osynlig och privat. Den gäller även – kanske framför allt – dem vars tro tar sig synliga uttryck i det offentliga rummet. En stat som förbjuder eller begränsar religiösa uttrycksformer på grund av dessas synlighet riskerar att kränka just den frihet den säger sig värna.

Avslutning: Mot en nyanserad debatt

Det är dags att höja kunskapsnivån i slöjdebatten. Det innebär att lyssna på muslimska kvinnor själva – alla dem, inte bara dem vars berättelse passar in i den sekulära narrativen. Det innebär att ta del av de islamiska primärkällorna och förstå den teologiska och andliga kontext i vilken klädkoden existerar.

Det innebär också att skilja på det som är religiöst påbud och det som är kulturell praktik, på vad som är fritt val och vad som är tvång – och att ta krafttag mot det sistnämnda utan att demonisera det förstnämnda.

Islam är en av världens stora religioner med nära två miljarder anhängare. Muslimerna i Sverige är en del av det svenska samhället och deras barn och barnbarn kommer att forma framtidens Sverige. Den attityd med vilken vi möter dem idag kommer att forma det samhälle vi alla kommer att leva i imorgon.